

REGIZORI ÎN DEPLASARE

DISCUȚIE CU REGIZORUL HOREA POPESCU ȘI INTERPREȚII SPECTACOLULUI „INSPECTORUL DE POLIȚIE” de J. B. PRIESTLEY — TEATRUL DE STAT DIN PETROȘANI

Participarea unui regizor la viața altui teatru decît a celui din care face parte — chiar și numai pentru perioada montării unei piese — se dovedește a fi profitabilă ambelor părți. Cel puțin după cum reiese din spusele regizorului Horea Popescu de la Teatrul Muncitoresc C.F.R. și din cele ale membrilor colectivului de interpreți ai piesei Inspectorul de poliție de J. B. Priestley.

În acest colectiv — arăta Horea Popescu în ziua premierei ce a avut loc la Petroșani — găsești adesea mai multă înțelegere decît la București. Aci la Petroșani, în afara unor păreri discutabile, exprimate la viziune de către unii membri ai consiliului artistic, toată lumea s-a străduit să mă ajute și nu să-mi creeze dificultăți. Actorii din colectivul teatrului minerilor au arătat o atît de mare bunăvoință, s-au dovedit atît de receptivi și de dornici să dea mai mult decît dau în mod obișnuit în activitatea lor de zi cu zi, încît — mărturisesc — atitudinea lor m-a impresionat. Și mă gîndeam că în alte colective în care am mai lucrat, unii actori s-au dovedit a fi sclavii unor prejudecăți, potrivit cărora, cu cît un interpret se contrazice mai mult cu regizorul, cu atît își închipuie că este mai mare actor. Aci, la Petroșani, am avut un climat foarte propice pentru repetiții eficiente și creatoare. Numai așa se explică cum am izbutit într-un timp scurt să montez acest spectacol, care are la bază un text ce ridică o seamă de probleme și asupra cărora voi reveni mai departe în discuția noastră. Deocamdată, în ce privește schimbul de experiență, cred că el ar necesita un timp mai îndelungat spre a fi cu totul profitabil, mie și colectivului de aci, în sinul căruia am lucrat. Ar fi fost preferabil, deci, să montez mai multe piese la același teatru. Aceasta, pentru crearea unei ambianțe și mai propice de cunoaștere și conlucrare cu actorii și pentru ajutorarea reciprocă care rezultă din această conlucrare. Desigur, timpul cît l-am petrecut aci nu a fost din acest punct de vedere cu totul îndestulător, mai ales în ce privește munca cu actorul. Aceasta, pentru că *Inspectorul de poliție* este o piesă în care se petrec fapte puține, nu toate caracterelor sînt bine conturate și, în genere, este doar o dezbateră de idei, o succesiune de ipostaze, nu toate bine legate între ele, fiind mai mult situații simbolice. Așadar, rolurile nu sînt dintre cele mai dificile și, mai ales, din punctul de vedere al experienței actoricești, ele nu pun probleme excesiv de grele, cum ar fi de pildă cele de compoziție. Piesa lui Priestley favorizează, în general, realizarea unui spectacol contemporan, a unui spectacol „de regizor”, cum se spune, care solicită la maximum colaborarea interpreților, tocmai pentru a obține ilustrarea ideilor, realizarea fabulației scenice. E nevoie aci de o permanentă efervescență scenică pentru a putea reconstitui climatul piesei. Faptul acesta înseamnă că actorul este nevoit să participe, clipă de clipă, la desfășurarea scenică, chiar și atunci — și mai ales atunci — cînd nu are replică și e nevoie să contribuie la alcătuirea atmosferei în care joacă partenerii lui.

EXPERIENȚA A FOST VALOROASĂ PENTRU REGIZOR...

În cîteva cuvinte, Horea Popescu ne-a pus astfel în temă în legătură cu climatul în care a lucrat la Petroșani piesa lui Priestley, schițînd totodată și concepția în virtutea căreia a înțeles s-o realizeze scenic. După cum se știe, Inspectorul de poliție îi mai atrăsese regizorului curiozitatea acum trei ani, cînd o montase la Teatrul de Stat din Baia Mare, cu un colectiv de interpreți de forțe oarecum egale cu ale celui din Petroșani. Ne puneam deci întrebarea, dacă nu cumva directorul de scenă de la Teatrul Muncitoresc C.F.R. își va repeta experiența trecută, sau va încerca ceva nou. Și am urmărit acest gînd în discuție, adresîndu-i în acest sens o întrebare directă.

N-am fost prea fericit că a trebuit să pun în scenă o piesă pe care o mai regizasem o dată — ne-a mărturisit el cu oarecare stînghereală. Dar, într-un fel

am putut să-mi verific ceea ce am lucrat altă dată. De fapt, cîntea profesională mă obliga să mai încerc o dată același lucru, spre a-l putea realiza și mai bine. Acum, la capătul lucrului și în ajunul premierei, aș putea spune că nu m-am putut ridica deasupra viziunii de ansamblu cu privire la această piesă, ci doar că am adîncit lucrurile, desprinzînd mai clar sensurile, ducînd mai susținut munca asupra amănuntelor. Din ceea ce am găsit bun în caietul meu de regie pentru anterioara montare a acestei piese, m-am folosit și de astă dată, căutînd însă să verific dacă unele soluții la care ținusem atunci răspund condițiilor în care eram chemat să realizez acum piesa și, în primul rînd, dacă se pot valorifica cu acest nou colectiv. M-am axat deci, ca punct de plecare, pe urmărirea posibilităților actorilor din acest teatru, lucru de care am încercat să mă conving urmărindu-i în alte spectacole. Am mers pe adîncirea sensurilor sociale ale piesei, pe realizarea unei mișcări scenice cît mai simple (am încercat să realizez această simplificare atît în ce privește mișcarea, cît și în ce privește scenografia), spre a putea dobîndi *o reducere la ceea ce este esențial*. Această tendință și aceste năzuințe au fost împărțite de întregul colectiv care mi-a oferit prilejul de a conlucra cu el în ade-vărată accepție a acestui cuvînt.

... PENTRU ACTOR

Rezultatul muncii regizorului se judecă, cum e și normal, abia după spectacol, după felul cum a înțeles piesa, după modul cum a explicat-o interpreților și după realizările acestora. Experimentul încercat de Horea Popescu la Petroșani, cu un colectiv care îi era necunoscut pînă atunci, este însemnat, în primul rînd, prin aceea că regizorul a pornit la alcătuirea unei distribuții în care actorii — așa cum au mărturisit actrițele Ana Colda și Ștefania Donca, ca de altfel și ceilalți din acest colectiv — n-au mai fost folosiți potrivit unor categorisiri, unei șablonizări, cum s-au exprimat ei înșiși, ci au fost puși în roluri în care li se solicita altceva decît obișnuita lor reeditare din rolurile tip. Este pilduitoare în această privință mărturia unui actor vîrstnic al teatrului, Gheorghe Iordănescu, chemat să interpreteze în Inspectorul de poliție rolul lui Arthur Birling.

Spectacolul nostru a fost realizat în trei săptămîni — *ne-a spus el, spre a sublinia nu ritmul rapid în care s-a lucrat, ci rezultatul neobișnuit dobîndit în acest scurt timp*. Horea Popescu avea piesa în cap, se fixase asupra actorilor și ne explicase foarte clar ce intenție avea cu fiecare dintre noi, interpreții. Deci, nimic echivoc sau greu de înțeles. Și totuși, pentru mine a fost greu la început, pentru că de nouă ani de zile puține roluri mi-au fost atribuite care să-mi pună atîtea probleme ca cel de față. Și aceasta, pentru că mi s-a cerut dintr-o dată să-l privesc pe mai multe planuri, din mai multe unghiuri, să urmăresc complexitatea lui prin sondarea unor subtexte; mi se cerea deci, pe lîngă altele, să caut în propriul meu bagaj de resurse, mijloace de expresie noi. Ne-am lovit deci de ceva nou, față de anterioarele noastre realizări scenice. *Complexitate și simplitate*, iată două lucruri care la prima vedere ar părea paradoxale, antagonice. Și totuși, unul fără altul par să nu fie posibile. Pot spune că, deși nu mai sînt de multă vreme tînăr, am lucrat ca un școlar și am avut multe de învățat în meseria de actor pe care o slujesc de un număr de ani. Faptul cel mai important pentru noi, pe care l-a adus munca cu acest regizor, fapt nou pentru noi, este după părerea mea acela că ne-a scos dintr-un climat de muncă pe care l-aș categorisi, fără ocol, drept „funcționarism dramatic“. El ne-a împins la exploatarea propriilor noastre resurse actoricești și ne-a oferit satisfacția de a descoperi, chiar și la vîrsta onora dintre noi, că învățătura este încă cu putință și că atunci cînd există un regizor care știe să-ți ceară și ce să-ți ceară, totdeauna îți găsești suficiente resurse să-i răspunzi la această solicitare.

Ce anume a căutat să obțină Horea Popescu în munca cu actorul, este, în primul rînd — așa cum arăta un actor tînăr, Ion Pavlescu — gîndirea asupra personajului.

În ultimă instanță — *spune interpretul inspectorului Goole din piesa lui Priestley* — secretul profesiei noastre este acela de a gîndi, de care se leagă apoi talentul de a reda ceea ce ai gîndit. De cele mai multe ori, nu izbutești să redai tocmai acest proces al gîndirii, și de aci, reiese insuccesul de care te izbești într-o interpretare sau alta. Ceea ce am izbutit să realizez lucrînd cu Horea Popescu a fost tocmai aprofundarea felului de a gîndi un rol, și am constatat cu infinită plă-

cere pentru mine că atunci când lucrul acesta se face temeinic, mijloacele de redare a personajului îți apar de la sine, firesc, cu ușurință. Ceea ce pot spune ca actor despre felul de lucru al regizorului Horea Popescu, este faptul că știe să explice și să vorbească despre personaj, fără să-ți dea tonul și să-ți spună „fă ca mine!”. În felul acesta, te obligă pe tine să-ți conturezi imaginea personajului și să-ți afli mijloacele proprii de a-l reda. În ce privește personajul inspectorului Goole, l-am discutat îndelung cu regizorul înainte și pe parcursul montării. Mărturisesc că, la început, rolul m-a atras spre partea de surpriză pe care aș fi putut-o sugera spectatorului, adică eram tentat să pun accentul pe elementul polițist, care este pe undeva sugerat de piesă, dar nu reprezintă factorul dominant. Pe măsură însă ce am înțeles că Horea Popescu dorește să scoată în evidență sensurile majore ale piesei, adică critica socială pe care o aduce Priestley, am căzut de acord ca inspectorul Goole să capete pe scenă caracterul unui om obișnuit, care participă la destinul fiecărui personaj din scenă. De aci înainte mi-am concentrat gândul spre redarea unui astfel de om obișnuit, care ar putea foarte bine să fie autorul piesei, criticul societății pe care o reprezintă în piesă familia Birling.

Pentru Ana Ledunca, interpreta rolului Sheila, munca la realizarea acestui personaj a fost așa cum o mărturisește singură, o adevărată îndrăzneală. Dar regizorul a condus-o și pe ea pe linia sugerării datelor, lăsînd-o să se apropie de rol — așa cum, de altfel, a subliniat și actrița Ana Colda — prin propriile ei posibilități :

Tonul lui Horea Popescu nu-l poți împromuta, dar el știe să explice ce trebuie să dai pe scenă și ce rezultate vrea să obțină, și în felul acesta, reușești să-ți descoperi resurse pe care nu le bănuiai.

Rareori — a mărturisit actrița Ana Colda — regia a venit în faza de finisare a spectacolului cu indicații suplimentare asupra personajului, rezumîndu-se la a da doar indicații de mișcare. Ceea ce înseamnă că personajul fusese deja schițat în contururi certe, că-l înțelesesem și mi-l însușisem.

Vladimir Jurăscu, interpretul personajului George Craft, mai avusese prilejul la Baia Mare să lucreze în regia lui Horea Popescu, tot în această piesă și tot în acest rol. Era la fel de curios — cum am fost noi înșine la vizionarea acestui spectacol — să vadă dacă nu cumva regia se va repeta.

Lucrul la Baia Mare, a spus actorul, s-a desfășurat într-un ritm trepidant și într-un timp extrem de scurt. De astă dată, se reeditau condițiile de la Baia Mare, cel puțin în ce mă privea. Credeam că soluțiile sugerate de Horea Popescu vor fi, în privința personajului George Craft, cele pe care le cunoscusem cu trei ani în urmă. Pe parcursul montării, mi-am dat seama însă că intențiile generale erau de a dobîndi mult mai multă adîncime în redarea sensurilor, mult mai multă simplitate. Lucruri de altfel sugerate și pentru personajul în care eram chemat să reeditez interpretarea trecută, dar care cu indicațiile suplimentare, de acum, mi-au apărut într-o lumină nouă. *Inspectorul de poliție* este acum lucrat și construit în așa fel, încît de fapt, ca spectacol, este ceva nou, ceea ce eu nu credeam cu puțință, după cele ce experimentasem odinioară la Baia Mare, cînd, trebuie să mărturisesc, succesul dobîndit cu acel inspector de poliție mi se părea că se datorește unei desăvîrșiri de concepție și interpretare. Experiența relucrării acestui rol cu același regizor mi-a dovedit că eu însumi nu mă cunoșteam îndeajuns.

... ȘI PENTRU TEATRU

Experiența Teatrului de Stat din Petroșani a stîrnit — după cîte am putut constata din discuția cu colectivul — interes în sinul tuturor membrilor acestui teatru, indiferent dacă făceau sau nu parte din distribuția spectacolului cu piesa lui Priestley. Repetițiile erau urmărite deopotrivă de toată lumea, așa cum mărturisește cu multă emoție tînăra Ștefania Donca; erau stimulate pentru tineri și vîrstnici, așa cum spunea un alt tînăr actor, Lucian Temelie. Desigur, intervalul de timp scurt și caracterul oarecum episodic al acestei experiențe sînt de natură să limiteze succesele și rezultatele șederii lui Horea Popescu în sinul acestui colectiv. Regizorul însuși se zărise însă deficiențele unei atît de scurte șederi, manifestîndu-și dorința de a lucra și alte spectacole, spre a putea cunoaște mai bine posibilitățile acestui colectiv.

Așa de pildă, referîndu-ne la spectacol, o primă constatare ar scoate în evidență saltul calitativ realizat de toți interpreții, dar și o inegală preocupare în ce

privește realizările lor în diferitele roluri ale piesei, ceea ce, bineînțeles, dăunează omogenității spectacolului. După cum reieșea din discuțiile redată mai sus, una din problemele de bază, de atitudine față de piesă este aceea a conturului și semnificației atribuite inspectorului Goole. Este evidentă în spectacol preocuparea preferențială pentru acest personaj, în care actorul Ion Pavlescu a izbutit să înlăture orice trăsătură „misterioasă” și să înnobileze astfel chipul inspectorului Goole cu o înaltă spiritualitate și umanitate, marcînd în același timp poziția înaintată, critică, la adresa societății descompuse, întruchipată aci de familia Birling.

Inspectorul Goole, respectiv interpretul său, a ajuns astfel — potrivit intenției regizorului — să domine toată distribuția (nu numai ca importanță ideologică, așa cum reiese din text, ci și ca demonstrație de posibilități actoricești). Pentru că Ion Pavlescu demonstrează un joc simplu, sobru și interiorizat, în contrast cu un alt actor, de astă dată un vîrstnic, cu o îndelungă experiență de teatru, cum este Gheorghe Iordănescu. Acesta din urmă folosește tocmai mijloace exterioare și adesea neconvingătoare, efecte ce scontează succesul imediat la public, mai nimerite poate unor melodrame desuete, dar neavenite în acest spectacol de idei, în care totul trebuie să contribuie la climatul specific discuției dramatizate (care este de fapt piesa).

Sir Arthur Birling, în interpretarea lui Gh. Iordănescu, a fost, așadar, redat cu mijloace manieriste și prea străine de personajul împotriva căruia pledează cu atîta elocință și căldură inspectorul Goole și, prin el, J. B. Priestley. Sir Arthur Birling a fost redat în mod schematic, șovăielnic (lucru la care a contribuit și șubreda reținere a textului de către interpret), cu o personalitate destul de vag conturată, cînd, de fapt, trebuia să ne apară despotice, dezumanizat și morbid, insensibil chiar și în fața unui examen de conștiință; o personalitate, deci, cu semnul minus, împotriva căreia atacul lui Goole capătă o valoare cu atît mai mare. E nevoie, deci, de a pătrunde cît mai bine sensurile și ideile și a adapta stilul de joc adecvat unei astfel de discuții dramatizate: simplitate, participare discretă dar consecventă la ceea ce se petrece în scenă, eliminarea retorismului și grandilocvenței atunci cînd ele nu intră în datele personajului. Ceea ce Gheorghe Iordănescu nu a ajuns încă să desprindă în scurta conlucrare cu Horea Popescu.

În funcție de zelul depus pentru a se adapta cît mai repede la metoda de lucru a noului regizor, am putut reține interpretarea Anei Colda în Lady Birling. Aceasta a fost într-adevăr snoabă, distantă și perfidă, într-o întruchipare armonios construită de către interpretă. Am reținut de asemenea, mai ales în unele momente cu adevărat reușite, jocul Anei Ledunca în Sheila, care a fost cu totul altfel decît o știam de obicei, adică mult mai profundă și uzînd de mijloace actoricești care i-au convenit în mai mare măsură. Dar, în ansamblul spectacolului, atît Sheila cît și fratele ei (interpretat de Lucian Temelie) sînt de multe ori doar apariții, din pricina unor „intrări” rupte de conjunctura dramatică, precum și datorită unei prea slabe participări la întîmplările de pe scenă (atunci cînd cei doi nu au replică).

Pe o linie de sobrietate și simplitate, ce amintește pe aceea adoptată de Ion Pavlescu în inspectorul Goole, s-a comportat Vladimir Jurăscu în George Craft, ginerele familiei Birling. Vladimir Jurăscu i-a aflat o mai veridică înfățișare decît în trecuta sa experiență de la Baia Mare (tot în regia lui Horea Popescu), făcînd de astă dată din Craft un personaj cu o biografie dramatică foarte clară pentru spectatori. Se dovedește, astfel, că reeditarea unei conlucrări actor-regizor este mai mult decît utilă și pledează de fapt pentru însăși opinia regizorului Horea Popescu, atunci cînd sublinia necesitatea unei mai îndelungi cunoașteri a colectivului actoricesc și a condițiilor dintr-un teatru, spre a putea urmări posibilitățile lui de dezvoltare. Ceea ce își poate revendica însă, după această scurtă experiență, regizorul Teatrului Muncitoresc C.F.R. — în afara succesului dobîndit de Inspectorul de poliție în fața publicului — este fără îndoială suflul nou și înviorător pe care l-a adus în rîndurile interpretelor de la Petroșani, în dorința acestora de a se depăși, de a învăța, indiferent de vîrstă și de ierarhia artistică la care a ajuns fiecare în sinul acestui colectiv teatral. Pentru că, în ultimă analiză, ceea ce îi lipsește teatrului minerilor este prezența unui regizor-pedagog, care să urmărească nu succesul său propriu, ci pe acela al colectivului, prin dezvoltarea aptitudinilor și descoperirea resurselor încă nevalorificate ale talenților și devotaților actori din Valea Jiului.